

Nr 4

Liczba parafian według ksiąg metrykalnych (chrzty, śluby i zgony) parafii Ryboły

Zwyczaj rejestracji w *księgach metrykalnych* w Cerkwi Prawosławnej nie był praktykowany do II połowy XVII w. Ewidencję ludności poprzedzały *synodiki*, stanowiące wpisy zmarłych osób zasłużonych dla monasteru lub cerkwi w celu modlitwy za spokój ich dusz. Dla przykładu należy odnotować, że do supraskiego *pomjannika* byli wpisani duchowni z Ryboł wraz z rodzinami¹.

Rejestrację chrztów, ślubów i zmarłych zaczęto prowadzić dopiero w II połowie XVII w. pod wpływem Kościoła rzymskokatolickiego i unickiego. Początkowo księgi metrykalne były prowadzone w języku ruskim, od wieku XVIII zaś prawie wyłącznie w języku polskim. Te najstarsze księgi znajdują się w niektórych parafiach oraz w Archiwum Państwowym w Białymstoku. Parafie, które po III rozbiornie znalazły się w granicach Prus, a potem Rosji, od 1835 roku miały obowiązek prowadzenia ksiąg metrykalnych w języku rosyjskim². Po I wojnie światowej metryki początkowo były prowadzone jednocześnie w języku rosyjskim i polskim. W latach 20. władze państwowe wymogły na duchowieństwie prowadzenie ich tylko w języku polskim. W okresie władzy radzieckiej i niemieckiej na zachodniej Białorusi zapisy były dokonywane w języku rosyjskim, a czasem białoruskim. Po II wojnie światowej zgodnie z uchwałą Soboru Biskupów z 23 stycznia 1946 r. metryki były prowadzone w języku polskim i to wyłącznie na potrzeby cerkiewne. Po zarządzeniu Ministra Administracji Publicznej z 24 sierpnia 1949 r., księgi metrykalne sporządzone do 1946 roku przekazane zostały do urzędów stanu cywilnego³.

Najwcześniejsza *Księga chrztów, ślubów i zmarłych* parafii Ryboły pochodzi z lat 1751-1767 i znajduje się w archiwum cerkiewnym. Była ona prowadzona przez trzech, kolejno po sobie następujących proboszczów, na co wskazuje charakter wpisów i podpisy. Różnią się one starannością i szczegółowością zapisu. Paroch Stefan Hrymaniewski obok wpisów dotyczących parafian zamieszczał adnotacje o zgonach znanych mu osób z innych parafii i dekanatów. W badaniach nad dziejami parafii i okolicy na szczególną uwagę zasługują jego wpisy o charakterze niemetrykalnym⁴. Poza tą *Księgą* szczęśliwie dochowały się metryki z lat 1767-1798. Szerzej o tych metrykach można dowiedzieć się z pracy magisterskiej Ewy Piotrowskiej: *Próba analizy demograficznej rejestrów metrykalnych chrztów, ślubów, zgonów na tle dziejów unickiej parafii Ryboły w latach 1751-1798*⁵. Najstarszej księgi metrykalnej dotyczy artykuł Antoniego Mironowicza: *Księga metrykalna z lat 1751-1767 prawosławnej parafii rybołowskiej jako źródło do badań dziejów parafii i okolic*⁶.

Zachowała się także księga *Badań Przedślubnych* z początku XIX wieku, natomiast księgi metrykalne, które przetrwały, pochodzą dopiero z końca tego stulecia. Okres I wojny światowej, a w szczególności *bieżeństwo* było najtragiczniejszym wydarzeniem w życiu Cerkwi i jej wyznawców. Z powodu braku duchownych żadnych rejestracji nie prowadzono.

Księgi metrykalne z okresu międzywojennego są odzwierciedleniem skomplikowanej sytuacji prawnej Cerkwi, gdy Ryboły były parafią etatową, niektóre sąsiednie parafie były zlikwidowane. Po II wojnie światowej, w wyniku zarządzenia władz państwowych, zachowane księgi metrykalne zostały przekazane do Urzędu Stanu Cywilnego w Bielsku Podlaskim. Z chwilą zmiany granic administracyjnych parafia Ryboły znalazła się w granicach gminy Zabłudów i w tamtejszym USC znajdują się księgi metrykalne. Z czasów współczesnych księgi metrykalne nie są kompletne (brak niektórych roczników).

Tabela przedstawiająca chrzty, śluby i zgony sporządzona została na podstawie ksiąg metrykalnych oraz innych źródeł zachowanych do czasów współczesnych.

- ¹ *Supraslskij pomiannik*, [w:] „Archieograficzeskij sbornik”, t. IX.
- ² A. Mironowicz, *Księgi metrykalne w badaniach demograficznych wiernych Kościoła prawosławnego*, [w:] *Mniejszości narodowe i religijne w Europie środkowo-wschodniej w świetle statystyk XIX i XX ww.*, Lublin 1995, s. 62-63.
- ³ o. G. Sosna, *Bibliografia parafii prawosławnych na Białostocczyźnie, Część demograficzna*, Ryboły 1992, s. 3-6.
- ⁴ o. E. Pańko, *Z naszej przeszłości*, Ryboły, „Wiadomości PAKP”, 1971, nr 3, s. 66-69.
- ⁵ Uniwersytet Warszawski Filia w Białymstoku, Wydział Humanistyczny, Instytut Historii, Białystok 1994.
- ⁶ „Roczniki Humanistyczne”, t. 34/40, 1991/2, z. 7, s. 143-151.

Rok	chrzest	ślub	zgon				
				1780	53		
1751*	55	7	14	1781	59	4	
1752	51	10	31	1782	56	17	30
1753	72	14	43	1783	86	20	13
1754	56	11	28	1784	80	14	8
1755	54	18	27	1785	72	17	9
1756	48	17	56	1786	74	9	11
1757	34	9		1787	77	19	12
1758	52			1788	77	21	22
1759	69			1789	60	38	13
1760	61			1790	71	18	13
1761	39			1791	83	12	25
1762	45	14		1792	70	9	81
1763	86	10		1793	78	26	48
1764	77	26		1794	64	7	80
1765	73	16		1795	72	28	59
1766**	53	9		1796	61	27	14
1767	78	4		1797	93	10	27
1768	86	12		1798***	56	7	27
1769	73	10		1799		16	
1770	75	6		1800		8	
1771	46	4		1801		13	
1772	38	5		1802		16	
1773	33	20		1803		15	
1774	34	1		1804		18	
1775	44	6		1805		8	
1776	35			1806		7	
1777	52			1807		23	
1778	33			1808		42	
1779	52			1809		12	

1810	19	1870	22		
1811	10	1871	21		
1812	12	1872	27		
1813	33	1873	25		
1814	27	1874	26		
1815	16	1875	32		
1816	26	1876	38		
1817	19	1877	14		
1818	16	1878	121	19	88
1819	18	1879	163	26	142
1820	21	1880	153	36	125
1821	10	1881		29	
1822	11	1882	156	33	96
1823	9	1883	157	28	88
1824	17	1884	162	26	75
1825	10	1885	143	24	100
1826	17	1886	186	33	199
[...]		1887	154	46	125
[...]		1888	157	32	105
[...]		1889	151	19	92
[...]		1890		25	
1848	37	1891	177	29	110
1849	24	1892	160	18	165
1850	29	1893	172	28	132
1851	24	1894	188	37	90
1852	21	1895	182	29	119
1853	22	1896	203	28	107
1854	12	1897	181	23	89
1855	26	1898	146	29	86
1856	26	1899	161	37	127
1857	25	1900	220	36	161
1858	27	1901	185	36	170
1859	29	1902	179	24	83
1860	26	1903	143	34	191
1861	36	1904	177	25	127
1862	37	1905	176	41	110
1863	31	1906	142	33	104
1864	35	1907	189	38	99
1865	16	1908	125	46	157
1866	23	1909	153	27	89
1867	20	1910	182	34	75
1868	23	1911	135	38	89
1869	20	1912	136	24	79

1913	148	34	153	1959	55	32	31
[...]				1960	34	18	
1921	86	34	109	1961	36	19	
1922	116	81	164	1962	30	18	31
1923	182	49	61	1963	27	10	25
1924	163	57	67	1964	35	17	24
1925	171	44	62	1965	21	9	12
1926	114	42	48	1966	24	5	21
1927	142	45	62	1967	28	10	35
1928	134	33	46	1968	35	11	22
1929	141	32	66	1969	18	12	20
1930	128	34	67	1970	27	4	25
1931	144	30	49	1971	12	11	30
1932	117	21	29	1972	20	14	16
1933	90	28	33	1973	20	8	23
1934	116	32	49	1974	17	17	19
1935	104	42	52	1975	14	18	22
1936	84	32	48	1976	19	14	28
1937	84	20	45	1977	12	6	28
1938	74	24	46	1978	22	17	30
1939	78	19	49	1979	19	13	20
1940	88	11	56	1980	27	15	26
1941	79	12	36	1981	24	13	21
1942	67	21	66	1982	19	11	27
1943	49	20	53	1983	18	16	20
1944	56	8	42	1984	29	12	24
1945	45	8	39	1985	16	5	27
1946	30	29	33	1986	20	10	29
1947	36	18	35	1987	15	13	21
1948	38	33	26	1988	8	7	34
[...]				1989	12	10	25
1950	52	15	34	1990	14	5	26
1951	44	14	31	1991	15	7	30
1952	39	22	24	1992	7	6	31
1953	40	25	26	1993	6	13	30
1954	42	21	32	1994	9	1	28
1955	59	16	24	1995	6	1	27
1956	45			1996	6	6	30
1957	35			1997	2	5	31
1958	50	18		1998	4	—	31

* od m-ca czerwca

** od m-ca sierpnia

*** od m-ca sierpnia